

معرفت حقیقت نفس

در مقدمه کتاب مبارک طریق النجات، مرحوم محمد کریم خان کرمانی اع می فرمایند: در پی نوشتن وعظ و نصیحت هایی نیستند که در سایر کتب اخلاقی ذکر شده، بلکه میخواهند حقیقت نفس را شرح داده و سر اوامر و نواهی انبیاء را ذکر کنند.

چرا که انسان اگر به حقیقت چیزهایی که برایش مضر بوده یا نفع دارد پی ببرد، بالفطره از مضرات حذر کرده و طالب منافع خواهد شد. اما در صورت ندانستن حقیقت ممکن است که ظاهراً تسلیم شود اما یقین نداشته و به آنچه عمل میکند قلباً اکراه دارد.

مرحوم کرمانی اع در اولین مباحث طریق النجات به معرفی نفس می پردازند. و نفس معانی زیادی دارد، اما موضوع بحث ما نفس هایی است که انسان دارای آنها است و عبارت است از : نفس حیوانی ، اماره و نفس ناطقه قدسیه که همان حقیقت انسان یا به عبارتی خود انسان است که از آن به **انا** یا **من** تعبیر می آوریم. که اولاً به آن از سایر موجودات متمایز شده و ثانیاً شیئی ثابتی است که تمامی صفات و افعال و اشخاص به او نسبت داده میشوند.

همان حقیقتی که هر چیز به آن اضافه یا کم شود در او تغییری ایجا نخواهد شد، مانند وقتی که میگوییم مال من، فرزند من، بدن من، مشاعر من الی آخر، و میبینیم در صورت حذف و اضافه هر کدام از این اعراض و اضافات، تغییری در من حاصل نخواهد شد و آن من در جمیع حالات (کودکی و جوانی و پیری و صحت و مرض و غیره...) حضور داشته و دائماً باقی است.

و اگر تغییری در آن ایجاد شود دیگر او نیست. مانند ده اگر یکی اضافه شود 11 میشود و اگر یکی کم شود 9 است. حقیقت انسان نیز مانند همین است و تمام چیزها و صفاتی که داراست اعراضی خارجی است که نه از او آغاز شده و نه به او بر میگرددند و آن حقیقت از هر چند و چون و جهت و رتبه و زمان و مکان و فعل و انفعالی منزّه است. با این حال همین حقیقت است که خطاب قرار میگرد و عصیان و اطاعت میکند و عذاب و نعمت میبیند.

و در مورد همین حقیقت مبرای از اعراض است که کمیل از امیر المؤمنین علیه السلام پرسید، ما الحقیقة؟

حضرت فرمود: الحقیقه کشف سبحات الجلال من غیراشاره.

گفت: زنی بیانا.

حضرت فرمود: محو الموهوم و صحو المعلوم.

گفت: زنی بیانا.

حضرت فرمود: هتک الستر لغلبة السرّ.

گفت: زنی بیانا.

حضرت فرمود: جذب الاحدية لصفة التوحيد.

گفت: زنی بیانا.

حضرت فرمود: نور اشرق من صبح الازل فیلوح علی هیاکل التوحید آثاره.

گفت: زنی بیانا.

حضرت فرمود: اطفء السراج فقد طلع الصبح.

و همچنین احادیث دیگری به این نفس اشاره دارند از جمله: اعرفکم بنفسه اعرفکم بریه یا من عرف نفسه فقط عرف ربه و همچنین آیاتی از جمله سنرهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم.

در صورتی که به این مبحث علاقه داشته و در پی معرفت حقیقت نفس و آنچه باعث سعد و شقاوت او است هستید، سلسله مطالب طریق النجات را در روزهای جمعه دنبال کنید.